

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. F. Felicis Potestatis Panormitani Ordinis Minorum S.
Francisci de Observantia ... Examen Ecclesiasticum**

Potesta, Felice

Coloniæ, 1712

De IV. Præcepto Decalogi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40060

clesia; & eadem ratione licite potest dominus infideli ministrare carnes die veneris. Ceterum puto standum esse sententiae negativae, si labor mancipii sit incommodum ipsius domini, quia tunc servus laborat, ut instrumentum domini, adeoque moraliter domino opus servile imputatur. Diana p. 5. sr. 14. ref. 7. famulos laborantes diebus festis iussu domini peccare, si absque gravi detrimento rectificare possint, vel eos deicere. Secus, si grave detrimentum paterentur, v. gr. quia alium non reperirent, cui inservire; tenet Clericatus, c. 52. n. 8. cum S. Ant. p. 2. tit. 9. c. 7. §. ult.

2034 Licitum est advocato die festo informare Judices in scriptis; & civibus convenire ad consilia, ac personas ad officia eligere; quia non sunt opera servilia, nec aliunde prohibita: v. in prop. 52. ab Innoc. XI. damn.

2035 Ex Decl. S. Congr. Rituum 11. Martii 1690. Festum Annunciationis B. Virginis, si contingat feria 6. in Parasceve, transfertur una cum Praecepto, & Officio ad feriam 2. post Dominicam in Albis; unde tunc, & non feria 6. tenentur fideles abstinere à servilibus, & audire factum.

Ex Decl. ejusdem S. C. R. 13. Septemb. 1692. si festum S. Joseph contingat feria 5. Majoris hebdomadae, Officium Sancti est transferendum ad aliam diem juxta Rubricas, praecipuum verò audiendi Missam, & vacandi ab operibus servilibus, non est transferendum, sed servandum eadem feria. 5. Adeoque celebrandae sunt Missae privatae ante celebrationem solitae Missae Conventualis.

Scotus in 3. d. q. 37. qu. unic. lit. D. Mastrius dis. 11. q. 4. n. 71. Bonac. tom. 2. pag. 327. Joana Cruz. pap. 47. Tamb. 20. 1. lib. 4. c. 3. Leander 10. 3. sr. 1. Bufemb. lib. 3. tr. 3. dub. 1. Mendo, & Clericatus citati,

DE IV. PRÆCEPTO DE ALOGI.

Honora Patrem tuum, & Matrem

2036 Filii, & subditi respectu tenentur parentibus, & superioribus, amorem, reverentiam, & obedientiam: ita ut, si in his graviter delinquant, peccent mortaliter, & debeant confessione circumstantiam aperire, contrahunt malitiam specie distinctam, & peccant contra pietatem. Pietas est cum respectu Parentes, Patriam, & Conspicuos.

2037 Filius mortaliter contra amorem patris, si parentibus signa odii ostendat, contumeliam, aut grave malum illis exoptet, necessitate corporali, aut spiritali urgente, & non subveniat: v. n. 179. 4. Si caritas, eorum vota, legata, & testamenta implent.

2038 Contra reverentiam, 1. contumeliosus, & c. graviter offendat, & etiam leviter percussit. Imò etiam non ad percipiendum deliberat elevet, & percipere agnoscere nolit, & despiciat. Si per justam causam nolit eos apud se habere, & exteriùs se nosse dissimulet, modo ut non illi prospiciat, à gravi peccato excusatur, in tali casu parentes non sunt rationabiliter invidi, 4. Si in foro externo etiam de vermine accuset, excepto crimine heresiae, gravitatis Patria, & conspirationis in Privilegiis tom. 2. n. 268.

2039 Contra obedientiam, si in obsequio bonos mores, & gubernationis omnes spectantes ubi res gravis est, sit inobediens, 2. Si in

Parentis voluntatem ducat uxore
 se indignam. 3. Si nupsit parenti-
 bus, Si tamen consulit, illi verò
 dare potest, ut in iuris habere, si sponsa
 si digna; nam in electione sui status est sui
 iuris. Bonac. & Bufem.

2040 Filii puberes, minores tamen 25.
 annis, ex iure communi sunt sub parentis po-
 testate, etiam si conjugati, & Sacerdotes. Ju-
 ramentum Castellæ, conjugati eximuntur post
 benedictionem Ecclesiæ.

In tali extremæ necessitatis, filius prius
 tenetur succurrere Patri, quam suis filiis.
 Mend. ver. parentes num. 5. quia plus illi
 debet.

PARENTES

2041 Præstare tenentur filiis instructio-
 nem, seu educationem, bonum ex-
 emplum, correctionem, & alimenta, ita ut si
 pater defecerit, peccent mortaliter, et-
 iam si filius sit spuria.

2042 Mater tenetur prolem alere usque
 ad annum tertium. Deinde tenetur eam alere
 usque ad emancipationem, & dotem da-
 re, etiam si volenti Monasterium ingredi.

2043 Pater tenetur alimenta præstare fi-
 liis secundum convenientiam status.

2044 Mater tenetur per triennium lacta-
 re, naturalem, aut spurium. Quod si
 non possit, tenetur pater solvere expensas.
 Post triennium tenetur pater illi alimenta da-
 re, etiam ex redditibus Ecclesiasticis, si alia
 bona non habeat; & filiam spuriam dotare.

Si pater non valeat, obligatio cadit in ma-
 trem, & in hujus defectum, tenentur avi, &
 ascendentes, primo loco ascendentes pa-
 tris, secundo loco ascendentes matris; si verò
 nulli filius factus adultus, possit sibi consule-
 re, & habere, unde sustentari, tunc non tenentur
 parentes ad alimenta. Mend. cit. quia
 pater exposcit, ut necessitati providea-

tur; adeoque hac cessante, obligatio natu-
 ralis cessat.

2045 Et addit Mendo: Si dubitetur, quis-
 nam e duobus sit pater filii illegitimi, uterque
 tenetur pro medietate eum alere; si unus volit,
 alter non tenetur integra alimenta præstare,
 quia filius non habet integrum jus contra il-
 lum. Si autem alter sit ditior, aut nobilior, te-
 netur plus præstare, quam minus nobilis, aut
 dives, quia ex se divites, & nobiles debent
 filiis præstantiora suppeditare alimenta.

2046 Parentes mortaliter peccant, si ex-
 ponant filios hospitali, nisi eos alere non pos-
 sint; aut nisi adsit periculum infamiæ, aut
 gravis damni, si proles sit ex fornicatione, ut
 infra de Irreg. Natalium.

2047 Si pater, qui filium Hospitali expo-
 suit ad vitandam infamiam, aut periculum
 damni, sit dives, utique non peccavit mort-
 taliter, sed difficultas est, An teneatur resti-
 tuere expensas alimenti Hospitali? Affirmant
 Sanchez, & Azorius apud Tamb. tom. 1. lib.
 5. cap. 3. §. n. 4. & 5. & talem volunt debere
 tenere animum, quando exponit. Probabile
 putat Tamb. cit. cum Henriquez, & Dicastil-
 lo, quod non teneatur; idque ex præsumpta
 voluntate fundatorum; qui in Hospitalium
 erectione videntur cujuscunque generis neces-
 sariis voluisse consulere. Addit tamen
 Tamb. sententiam Layman, id posse præsu-
 mi, si Hospitali sit dives, secus, si pauper.

2048 Regulariter non tenetur mater adul-
 tera declarare, quod proles primogenita si
 spuria; quia bona fortunæ, quibus proles le-
 gitima privaretur, cedunt bono famæ, quo
 mater privaretur; nam est altioris ordinis
 Tum quia viro vivente, aut fratre, &c. immi-
 neret inde grave damnum matri. Quod si im-
 prudens mater declararet prolem esse spu-
 riam, non teneretur proles ei fidem adhibe-
 re, quia cum talis declaratio repugnet natu-
 rali

rali pietati maternae, non videtur carere suspitione averfionis ab uno, & specialitatis cum alio: *v. num. 39.*

2049 Conari autem debet mater damna legitima proli alio modo compensare, vel spurium suaviter inducendo, ut fiat Ecclesiasticus, si fit idoneus, vel de bonis propriis plus legitima proli distribuendo.

2050 Facilius à restitutione excusatur pater spurii; quia vel damnum ab adultera compensandum credit, vel quia raro potest certo scire, prolem suam esse, & non alterius: *v. num. 40.*

LEGITIMA

2051 **D**ebetur filiis legitimis, tam ex bonis patris, quam ex bonis matris. Et è conversò, filii, si carent descendibus, debent legitimam ascendibus, nempe patri, aut matri, si adsint; quae non debetur, nisi post obitum. Legitima, jure Cæsareo, si filii sint quatuor, aut pauciores, est tertia pars bonorum [deductis aere alieno, & expensis pro funere] æqualiter dividenda; si verò sint quinque, aut plures, est media pars bonorum; de aliis autem partibus extra legitimam parens potest disponere ad sui placitum. Pro quo sunt duo carmina.

Quatuor aut infra, dant natis jura trientē. videlicet tertiam partem.

Semissem verò dant natis quinque, vel ultra.

videlicet dimidiam partem.

2052 Hic autem est sermo de bonis liberis ab ipsis nempe parentibus acquisitis, minime de bonis vincularis, ab Avis scilicet, aut Pro avis in testamento relictis cum vinculo, ut tali, vel tali forma, & conditione successivè transeant ad hæredes; de his namque hæredes non possunt in testamento disponere ad sui libitum, sed juxta vinculoformam.

2053 Legitima non debet accipi toto cu-

mulo hereditatis, si sit debitis gravata; accipi debet ex eo, quod superest, debita aere alieno, & expensis funeris. *Barros 2. pag. 296. num. 5.* Constat ex ejus definitione; legitima enim definitur: *Portia quae accepta à tota hereditate, deductis gravata aere alieno, & expensis, funeris.*

Vota autem realia, & legata à testatore relicta, sunt quidem ab hærede solvenda non prius deducenda; prius enim totum mulo hereditatis [solum aere alieno, & expensis funeris prius deductis] est accipiendum. Ratio disparitatis est; quia vota legata oriuntur ex liberali dispositione functi, quae nocere non debet hæredibus; ratio: debita verò oriuntur ex iustitia contractiva, quae nocet hæredi; nam nec potest ex bonis alienis ditari; debita autem legitima aliena, adeoque nocent hæredibus: *v. num. 1839.*

2054 Testator non tenetur dare legitimam filiae jam dotatae; Molina *to. 1. de justitia dis. 177. pag. 678.* quia Dos æquivalens legitima. Imò nullam actionem habet filia in officium testamenti; solum potest petere complementum legitima ab hæredibus legatariis, si dos fuerit eà minor.

2055 Plures sunt casus, in quibus potest filium exheredare, 1. Ob injuriam, si gravem injuriam intulit patri, ejus vita insidiatus sit, aut manus intulerit. Si novercam, hoc est uxorem patris contra ter cognovit, 3. Si cum gravi dispendio patrum bona dilapidavit, 4. Si testamentum patris renovo condidit, 5. Si patri in carceribus detento succurrere negavit fide jubente. Si patrem accuset: ut in n. 2038. 7. Si filia ante annum 25. vitam elegerit luxuriosam. Quae similes causa valent, quando filius alienatus perest, unde vivant; alioquin pater tenetur necessaria alimenta prestare. Com. Scotus

de obligatione voti, seu obedientia perfectione intelligitur. Ita Suarez, Sanch. 6. mor. cap. 2. & Layman.

2063 Si Superior in his, quæ præcipere potest, præcipiat, *In virtute Sanctæ obedientiæ. In virtute Spiritus Sancti In Nomine Jesu Christi* aut simili forma, tenetur subditus sub mortali obedire; quia intendit obligare, quantum potest. Sub veniali, vel nullo, si alia forma utatur. Bufenb. cit.

2064 Caveat tamen superior, ne sit levis in præcipiendo *in virtute Sanctæ obedientiæ*, quia hoc est præceptum formale obedientiæ, & superioris gladius, qui non nisi raro, ex gravissima causa, & eximia prudentia, est evaginandus, juxta dicenda de casuum reservatione, & excommunicationis fulminatione.

2065 Nec peccat non obediendo, si ratio- nabiliter credat superiorem non fuisse præcepturum, si veritatem scivisset. Alarius n. 20.

2066 In dubio, an res, quæ præcipitur, sit licita; vel an ad sit justa causa præcipiendi; subditus obedire tenetur. Alarius pag. 328. n. 25. Bufen. cit. Quia superior est in possessione præcipiendi; & nemo est spoliandus jure certo per superveniens dubium.

2067 Non tenetur tamen obedire, si prudenter timeat grave malum, aut damnum ex implementatione præcepti oriturum. Alarius n. 19. Bufen. cit. quia in dubio favendum est ei, de cujus damno agitur.

Omnino vide dicenda in peccato mortali, de inobedientia formali, & supra n. 201.

REGULA S. P. DOMINICI

2068 **N**ec Fratres, nec Sorores obligat sub culpa mortali, aut veniali, sed solum ad pœnam; nisi propter præceptum, aut contemptum. Constat ex imitio Const. & docet D. Thomas 2. 2. q. 186. artic.

FRATER

2069 **D**ives tenetur alere Fratres, aut Sorores pauperes, etiam si sint uterini. Tenentur sorores dotare, si non sint à Patre soluta. Molina de just. tom. 3. dis. 224. Surtis de alimentis tit. 2. q. 25. n. 9. & fratri decessu ab intestato illi succedunt. Rot. par. 19. r. 10. d. 3. n. 14. Clericatus c. 51.

OBEDIENTIA

2070 **E**t virtus moralis inclinans ad implendum superioris imperium.

2071 Virtute voti obedientiæ tenetur Regula Superiori obedire quoad omnia, quæ præcipi secundum regulas, & constitutiones Ordinis sive directè, & explicitè, sive indirectè, & implicitè.

2072 Ea dicuntur indirectè, implicitè in Regula contineri, quæ sunt valde necessaria, & quibus Regula commodè observari non potest. Adeoque non potest Superior qualvis corpus macerationis præcipere, quamvis ad pœnam Regula observationem ordinem. Bufen. lib. 4. c. 1. dub. 4.

2073 Hinc, non tenetur subditus obedire, quæ sunt contra Regulam; nisi superior sit talis, qui possit in ea dispensare, & causa legitima ad sit.

2074 Nec in his, quæ sunt supra, seu præter Regulam, ut essent notabiles macerationes, nisi præcipiantur in pœnam culpæ, aut delicti; tunc namque tenetur subditus obedire.

2075 Et subdit; Bufenb. cit. Nec refert Regula præcipiat in omni bus obedire; id enim non

artic. 9. ad 1. Fagnan. lib. 3. cap. Explicari 3. de observ. jejun. pag. 618.

2069 Pœna solet esse in ipsa constitutio-
ne taxata, ita ut transgressor debeat ex se pœ-
nam implere, & tunc si non impleat, neque
venialiter peccat, quia non tenetur sub cul-
pa. Si verò ea pœna præcipiatur à Superiore
speciali præcepto, tunc non implens culpa
non caret; quia tunc præceptum est ab ho-
mine, & subditus ex voto tenetur Superiori
obedire; nam pœna illa (ut supponitur) est
explicite, aut implicite in Regula: v. num.
2057.

2070 Contemptus habetur, quando quis
agit contra Regulam, in quantum renuit sub-
jici ordinationi Regulæ. D. Thomas 2. 2. q.
186. ad 3.

2071 Non erit autem contemptus, si
contra Regulam agat ex concupiscentia, ira,
aut alia passione, etiam si frequenter; fre-
quentia enim non importat formaliter con-
temptum, sed solum dispositivè; in quantum,
qui frequenter contra legem agit, disponi-
tur, ut tandem contra legem agat, renuens
legi subjici, juxta illud Prov. 18. *Impius, cum
in profundum venerit peccatorem, contemnit;*
& tunc est contemptus formalis. Prologus
Const. Ordin. Præd. Litt. N. vide infra, de
contemptu formali.

De Regula Clarissarum infra, cum de je-
junio.

De voto Obedientiæ, fuse agunt Donatus
tom. 3. tract. 17. & Pelliz. de Monachibus
cap. 4. § 10.

DE V. PRÆCEPTO DECALOGI.

Non occides.

2072 **H**omicidium est injusta hominis
occisio. Eodem præcepto prohi-

betur mutilatio: *Qua est membri amputatio
& omnis læsio corporis.*

HOMICIDIUM SUI IPSIUS.

2073 **N**emini licet directe se ipsam
dere, aut mutilare; quia
Deus est nostræ vitæ, ac membrorum
Corporis Dominus. Hinc peccat ex-
tra, qui se ipsam castraret ad tentationem
dandas.

Imò peccant mortaliter, qui filios
consentientes castrant, ut sunt apud
Caramuel. in theolog. fund. à nn. 1691.
verò à peccato exculant plures Doct. in
lib. 6. §. 1. Matrius disp. 11. num. 1. & 2.
in horum castratione habetur utilitas;
inde fiunt sonori cantores pro servitio
publicæ, & Ecclesiæ ad divinas laudes;
utilitas compensat nocentiam illatam
poris, & æquivaleret necessitati; unde licet
necessitate corporis licitum est membris
abscindere, ita pro præfata utilitate
Adde, in praxi hos in toto Orbe Christiano
permitti.

2074 Non licet damnato ad mortem
sumptionem veneni, illud sponte sumere. Mendo
ver. Homicidium; quia esset homicidium directum
positivum sui ipsius.

2075 Homicidium negativum, licet
directum sui ipsius, tunc habetur, quando
aliquid facit, vel omittit, ex quo mori
quitur. Potest esse licitum ex bono, &
cienti sine. Licitum namque est, pro
Patriæ, Republicæ, Principis, aut alius
personæ Republicæ plus necessitate, se
exponere.

2076 At non licet morti se exponere
vitam alterius privati, in quo non relinquitur
ratio publici boni; nisi sit amicus ita dicitur
quod censetur (ut vulgò dicitur) alteri